

Wintervondsten

De winter is dé tijd voor huiselijk werk zoals rapportages afronden, maar ook voor vondsten van in het zomerseizoen minder goed zichtbare zwammen en korstmossen. Er moesten verschillende mycologen aan te pas komen om fraaie op 27 december 2014 gevonden zwammetjes van slechts een mm op naam te krijgen: Oranje oogbekertje (*Pezizula ocellata*). De zwammetjes werden gevonden door vrijwilliger Theo Westra: "Geen nieuwe soort voor Nederland of nieuwe soort voor de wetenschap, maar wel weer een fraaie soort voor Berkheide en Staatsbosbeheer!" De soort wordt heel zelden waargenomen, meestal op Wilg (*Salix* sp.) maar deze keer op Ratelpopulier (*Populus tremula*).

Een uniek natuurverschijnsel dat in de wintermaanden af en toe, vooral in bossen op zandgronden, bewonderd kan worden is 'ijshaar'. In deze winter is het opvallend vaak gemeld. Het ontstaat door zwammen in dood en nat hout.

Terwijl hogere planten inkrimpen en kleur verliezen kan een die-hard ook bijvoorbeeld op zoek gaan naar Zeggekorfslak. Tijdens een gerichte zoekactie in februari en maart 2013 heeft boswachter Leon Luijten een nieuwe populatie van de Zeggekorfslak (*Vertigo moulinsiana*) in de provincie Groningen ontdekt langs de oevers van het Schildmeer. De minuscule slakjes zaten uitsluitend op Oeverzegge (*Carex riparia*) langs de waterlijn.

SNL-monitoring van dagvlinders in Westerwolde

Binnen de eigendommen van Staatsbosbeheer in Westerwolde, Zuidoost Groningen, is een totale oppervlakte van 880 ha geselecteerd voor de 'SNL-monitoring' van dagvlinders en sprinkhanen in 2014 (SNL = Subsidieregeling Natuur en Landschap). Tijdens het veldwerk heeft Michiel van Kerkvoorde (Buro Bakker) hier een Bosrandparelmoervlinder (*Argynnis adippe*) waargenomen. De dichtstbijzijnde populaties van deze soort bevinden zich op zo'n 300 kilometer afstand in de Harz en de Ardennen. Heel zelden, hooguit eens in de twee jaar, wordt Bosrandparelmoervlinder in ons land gezien. Sensationeel voor vlinderliefhebbers – echter, in de subsidieregeling heeft de soort geen status. Voor de monitoring was het vinden van SNL-kwaliteits- of doelsoorten – die zijn gekoppeld aan beheertypen – en Rode lijstsoorten belangrijker: daarvan zijn 25 soorten dagvlinders en 12 soorten sprinkhanen gevonden. Staatsbosbeheer koos ervoor libellen apart te laten onderzoeken vanwege hun andere ruimtegebruik. Het komt in de resultaten van deze monitoring duidelijk naar voren dat dagvlinders en sprinkhanen over grenzen van beheertypen heen springen en vliegen. Het is dus handig – effi-

Oranje oogbekertje, foto: Theo Westra

Ijshaar, foto: Erik Drent

Bosrandparelmoervlinder, foto: Michiel van Kerkvoorde

ciënter – om een groot onderzoeksgebied voor meerdere diergroepen tegelijk te laten inventariseren, zoals in Westerwolde. "De natuurontwikkeling die hier langs de Ruiten Aa en de Westerwoldse Aa plaats vindt, draagt in mijn beleving in sterke mate bij aan de verspreiding van de vlinders en sprinkhanen in de regio" aldus Michiel. Bruine vuurvlinder (*Lycaena tityrus*) is het paradepaardje onder de vlinders van Westerwolde. Deze Rode lijstsoort, die in grote delen van Nederland afwezig is, komt hier algemeen voor en is in de monitoring van 2014 in alle onderzochte deelgebieden aangetroffen. Bruin zandoogje (*Maniola jurtina*) is de meest waargenomen vlindersoort; het is ook de meest algemene soort van Nederland. Koevinkje (*Aphantopus hyperantus*) en Zwartspriedkoppje (*Thymelicus lineola*) zijn algemeen en wijd verspreid aanwezig; Groot dikkopje (*Ochlodes sylvanus*), Hooibeestje (*Coenonympha pamphilus*) en Icarusblauwtje (*Polyommatus icarus*) ook, maar in minder hoge dichtheden. Heideblauwtje (*Plebejus argus*) beperkt zich tot de heide en het aangrenzende heischrale grasland van Ter Borg. Deze populatie is waarschijnlijk de

grootste van de soort in de provincie Groningen.

Groentje (*Callophrys rubi*) is drie keer gezien - het is een lastig waar te nemen soort; Oranjetipje (*Anthocharis cardamines*) slechts twee keer. Oranjetipjes zijn gemist door een vervroegde vliegtijd als gevolg van het uitzonderlijk vroege voorjaar in 2014.

De meest zeldzame vlindersoort in Westerwolde is Veenbesblauwtje (*Plebejus optilete*). Het komt hier op één locatie voor, de enige vliegplaats in Nederland naast het Dwingelderveld. Het leefgebied behoort tot een beheertype waarvoor geen dagvlinders of sprinkhanen als doelsoort zijn aangewezen en dat daarom niet in deze monitoring is meegenomen. In het rapport is echter toch een overzicht van tellingen vanaf 2008 opgenomen.

Sprinkhanen in Westerwolde

Moerassprinkhaan (*Stethophyma grossum*) is op verspreid liggende locaties in het onderzoeksgebied waargenomen: zowel in beheertype nat schraalland waar de soort doelsoort is als ook in vochtig hooiland en kruiden- en faunairijk grasland, waarvoor de soort geen doelsoort is. In de vochtige heide is Moerassprinkhaan ook SNL doelsoort, maar daar is hij niet gevonden. Heidesabelsprinkhaan (*Metrioptera brachyptera*) is doelsoort voor vochtige heide en is waargenomen in de vochtige én droge heideterreinen van o.a. Ter Borg. Schavertje (*Stenobothrus stigmaticus*) is in hoge dichtheden waargenomen in enkele graslanden, voornamelijk van het beheertype droog schraal grasland. Schavertje is hier geen doelsoort. In de droge heide, waarvoor Schavertje wel doelsoort is, is hij juist niet aanwezig.